

۱۵۸

مسجدك آرماني

راه‌های شناختن و شناساندن یک چیز، صاف، ویژگی‌ها و شاخصه‌های آن است. یکی‌های یک شیء را می‌توان به دو دسته کلی

دسته اول (ویژگی‌هایی که یک شیء باید داشته باشد) و دسته دوم (ویژگی‌هایی که یک شیء باید از آن عاجز باشد)

برای هر یک از این دو دسته، موارد تفحص قرار گیرند. درباره‌ی مسجدهای آرماني (نمونه) از دو بعد می‌توان بحث کرد:

۱. معماری و ویژگی‌های فیزیکی بنای مسجد (پرداختن به زیبایی‌شناسی مادی):

۱۰۱۲

۲. جنبه‌های معنوی مسجد، بدون توجه به ویژگی‌های
یزیکی بنای آن (پرداختن به جمال‌شناسی معنوی).

قرآن کریم در آیات متعدد، ویژگی‌های ثبوتی و سلبی
ک مسجد آرمانی را اعم از نظری و عملی، بیان داشته است.
ویژگی‌های نظری متعددی برای یک مسجد آرمانی و
نشان‌هایی که در آن مسجد منظر می‌شوند، ذکر کرده است.
این آیه‌ها عبارتند از:

لهن کندشته شود (توبه / ۳۷) اللهم صل علی محمد و
حلیه و زینت نبوت در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که
تنها نباید در ساختن مسجد، هواپیشه گرفت، بلکه هر یک
عبادی، معنای عام و دامنه‌ی بسیار وسیعی دارد و می‌تواند
همه‌ی کارهای انسان را تحت پوشش قرار دهد. موقعی
رزشمند و قابل تحسین است که ناشی از نیت و تقویا
باشد.

خلاصه، یکی از ویژگی‌های مسجد آرمانی آن است

در این آیه، قرآن به دو اصل اعتقادی اشاره کرده است و با این
عمل می‌خواهد بیان کند که هدف اصلی رسالت، این دو
اصل است و رسالت وسیله‌ای برای بیان این دو اصل

۳. اهل مسجد باید محب طهارت باشند (... فیه رجال
یحجونان یتطهروا والله حبیب الطاهرین) (توبه / ۱۰۸).

طهارت از رفیع بلندی هاست. طهارت شامل طهارت از
همه‌ی بلندی‌های دنیوی و دینی است. طهارت از همه‌ی
بلندی‌های دنیوی و دینی است.

مسجد، به تنها در صحبت با خداوند و طهارت بودنی
می‌تواند کرداری مستقیم و بی‌واسطه‌ی خداوند است.
نظری اندیشه، دوستان و محبت طهارت بودن نیز از ارزش
والایی برخوردار است.

الف) اوصاف ثبوتی (کمالات) مسجد آرمانی

۱. اقامه‌ی وجه در هر مسجدی و اخلاص داشتن در
عبادت ضروری است (اعراف / ۲۹). شیخ طبرسی در

منظر قرآن

که بانیانش آن را به خاطر تقوا و رضایت الهی ساخته باشند
انگیزه‌های غیر الهی مثل شهرت یا به دست آوردن
بوقیعت برای دستیابی به هدف‌های غیر الهی در آن دخالت
داشته باشند.

۲. مردانی که با این مسجدها مرتبط هستند، باید به
حدا و روز قیامت ایمان داشته باشند و از روز قیامت بترسند
توبه / ۱۸). جنبه‌های مادی مسجد عبارتند از: ساختن،
صلاح، تعمیر، جارو کشیدن، تمیز کردن، روشن کردن
مسجد در شب و... و جنبه‌های معنوی آن عبارتند از: رفتن
مسجد برای عبادت و یاد خدا، برگزار کردن محافل تعلیم
تعلیم در مسجدها، و صیانت و حفظ مسجد از کارهایی
نباید در آن صورت بگیرد.

مشرکین مدعی بودند، حضرت رسول (ص) مسأله‌ی
مببری را برای رسیدن به مقام و ریاست مطرح کرده است.

تفسیر «مجمع البیان»، پنج نظریه در مورد اقامه‌ی وجه
(و جوهکم) ذکر کرده است:

۱-۱. در نماز، به طور مستقیم به قبله‌ی مسجد توجه
داشته باشید.

۱-۲. در نمازتان به کعبه توجه داشته باشید. مراد از
مسجد، اوقات سجود، یعنی اوقات نماز است.

۱-۳. در موقع نماز، به هر مسجدی رسیدید، نمازتان
را بخوانید. نگوید من باید به مسجد محله‌ی خودم
برگردم.

۱-۴. در هر نوبت از نماز، برای اقامه‌ی جماعت به
مسجد بروید.

۱-۵. در طاعات، تنها خدا را در نظر بگیرید و بت‌ها
را برای خدا شریک قرار ندهید.

اقامه‌ی وجه هنگام عبادت در یک انسان کامل عبرت

از این است که خود را طوری آماده سازد و آن چنان حواس خود را تمرکز دهد که امر عبادت قائم به او شود. در این موقع، دل انسان آن چنان باید مشغول خدا باشد که از هر چیز دیگری منقطع شود [المیزان، جلد ۸: ۱۰۲]. اصل اخلاص بدین معنی است که ما هر چیزی را که از جنس یک شیء نیست، و مخلوط و ضمیمه به آن شده است، از آن شیء جدا کنیم.

۲. در مسجد باید به تسبیح و ذکر خدا اشتغال داشت (بقره/ ۱۱۴). برخی از مفسران در مورد شأن نزول این آیه گفته‌اند، این آیه ناظر به تخریب بیت المقدس به وسیله ی بخت النصر و قرمش، یا به وسیله ططوس بن اسیا است [روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن، ج ۲: ۱۲۰]. امام صادقی (ع) فرموده است: «مراد خانه‌های پیامبر است.» شنبلی نیز گفته است: «مراد خانه‌های مدینه است.» نکته‌ی مهم آن است که خداوند در این آیه، تنها به ذکر خدا اکتفا نمی‌کند، بلکه به مؤمنان دستور می‌دهد، از روی قدر و منزلت نام خدا را ببرند.

۳. اهل مسجد باید اقامه‌ی نماز کنند و زکات بپردازند [توبه/ ۱۸]. قرآن در این آیه، «اقرأ الصلاة» به کار نمی‌برد، بلکه از تعبیر «اقام الصلوة» استفاده می‌کند که نشان می‌دهد، مراد تنها زبانی نیست، بلکه باید نمازگزار با تمام وجود در حال نماز باشد و این نماز منشأ آثار مثبتی در اعمال او بشود که یکی از این آثار مهم، پرداختن به زکات است. مسجد باید موقع حضور در آن، از لباس‌های زیبا و نظیف استفاده کند (اعراف/ ۳۱). از مصداق‌های این آیه، پوشیدن لباس زیبا و نظیف می‌تواند برای آن به صورت

مطلق است و واجب و مستحب است و تفسیرها، توجه به آن در نقل شده است [نور الثقلین، ج ۲: ۱۸] و تفسیر صافی، ج ۲: ۱۸۹ و ۱۹۰. در هر دو تفسیر نور الثقلین و صافی ذکر شده است که امام حسن (ع)، وقتی می‌خواست اقامه‌ی نماز کند، زیباترین لباسش را می‌پوشید. از ایشان سؤال شد: «چرا زیباترین لباستان را می‌پوشید؟» فرمود: «خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد. من خودم را برای پروردگام زینت می‌دهم.»

۵. خرید و فروش، اهل مسجد را از ذکر خدا غافل می کند (رجال لاتلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله... نور) / ۳. خرید و فروش یکی از ضروری تری نیازهای تنمائی انسان است و برخی از مردان خدا که تجارت آنها از یاد خدا غافل نمی گردانند.

(۱) اوصاف سلبی مسجد آومانی از نظر قرآن

آبادکنندگان مسجد نباید مشرک باشند (و منافقان مشرکین آن یعمروا مساجد الله... توبه / ۱۷). شأن نزول: چنین است که ابن عباس می گوید: چون عباس در روز راسیر شد، مسلمانان او را به خاطر کفرش نسبت به خدا شرکت در جنگ علیه رسول خدا (قطع رحم نمودن) رزنش کردند. حضرت علی (ع) نیز بر او سخت گرفت. عباس اعتراض کرد که چرا شما فقط از بدی های ما می گوید؟ چرا از محاسن ما (عمران مسجد الحرام، ده داری کعبه، و آب دادن به حاجیان) چیزی نمی گوید؟ و خداوند در رد ادعای عباس، این آیه را نازل کرد [الکشاف، ج ۲: ۲۵۳ و ۲۵۴؛ و مجمع البیان، ج ۵: ۲۰].

صفت های سلبی عملی برای مسجدها عبارتند از:

۱. مسجد نباید مایه ی اضرار امت اسلامی باشد (و لذین اتخذوا مسجداً ضراراً- توبه / ۱۰۷). مسجدی که موجب اضرار امت و شریعت اسلامی را فراهم کند، رواقع بیت الشیطان خواهد بود و سزاوار هدم و تخریب است، نه شایسته ی تکریم و تمجید.
۲. مسجد نباید پایگاه کفر واقع شود (توبه / ۱۰۷). مسجد جایگاه تبیین اصول ایمانی و فروع شریعت است. گر مسجدی به عنوان عامل استتار و خاموش کردن نور حق عمل کند، در نابودی آن نباید تردید کرد.
۳. مسجد نباید مایه ی تفرقه ی مسلمانان و کمینگاهی بلیه خدا و رسول باشد (توبه / ۱۰۷). باید مرکزی برای الفت و اخوت مسلمانان باشد.
۴. اهل مسجد نباید منافق باشند (توبه / ۱۰۷).
۵. اهل مسجد نباید از غیر خدا بترسند (توبه / ۱۸). ر این آیه، خداوند عمران مسجد ها را حق کسانی می داند که از حضرت حق می هراسند.

• رشد نوجوان
• رشد جوان
• نگاه های نوری
• رشد عمومی و تخصصی برای معلمان، آموزگاران، معبرین و کارشناسان مدارس
• کارشناسان تربیت معلم و رشته های دیگری دانشگاه ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شوند.

فکر

دوره ی سوم، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۵

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهرشمالی، ساختمان شماره ۳ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸، دفتر انتشارات کمک آموزشی.
تلفن و نمابر: ۸۸۳۰۱۳۷۸

۱۰/۱۶